

HE-luonnos laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (VN/13996/2026)

## Pomarkun kunnan lausunto

Kuntatalouden näkökulmasta valtionosuuksien merkitys on korostunut erityisesti sote-uudistuksen jälkeen. Kuntien mahdollisuudet tasapainottaa talouttaan omilla päätöksillään ovat aiempaa rajallisemmat, sillä merkittävä osa jäljelle jääneistä tehtävistä kuuluu lakisääteisiin peruspalveluihin. Samalla kuntien tulorahoitus on kaventunut ja yksittäisten valtionosuusmuutosten vaikutukset korostuvat erityisesti pienissä kunnissa.

Pomarkun kunta suhtautuu kriittisesti esitykseen sisältyviin kuntien valtionosuusrahoitusta vähentäviin toimenpiteisiin. Pomarkun kunta pitää tärkeänä, että kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä turvaa perustuslain mukaiset kunnalliset peruspalvelut koko maassa sekä ottaa huomioon kuntien erilaiset olosuhteet, palvelutarpeet ja verotulopohjan erot.

Vuodelle 2027 ehdotettu indeksikorotuksen rajoittaminen merkitsee pysyvää valtionosuuksien heikennystä tilanteessa, jossa kuntien kustannuspaineet kasvavat edelleen. Esityksen mukaan indeksikorotuksen rajoittaminen vähentäisi kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 93 miljoonalla eurolla vuodesta 2027 lähtien. Lisäksi vuodesta 2026 alkaen pysyvänä toteutettava 75 miljoonan euron vähennys jatkaisi kuntien rahoituspohjan heikentämistä.

Esitysluonnoksen yhteydessä ei ole esitetty muutosten kuntakohtaisia yhteisvaikutuksia. Pomarkun kunta pitää tärkeänä, että ennen esityksen antamista julkaistaan ajantasaiset kuntakohtaiset laskelmat sekä 93 miljoonan euron indeksirajoituksen että 75 miljoonan euron vähennyksen erillisistä ja yhteisistä vaikutuksista.

Valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena on tasata kuntien välisiä eroja ja turvata lakisääteisten palvelujen järjestäminen koko maassa. Vuodelle 2027 ehdotetun 93 miljoonan euron indeksirajoituksen vaikutus olisi kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri, kun taas 75 miljoonan euron vähennys kohdennettaisiin suhteessa kunnan saamaan peruspalvelujen valtionosuuteen. Samansuuruinen asukaskohtainen vähennys heikentää suhteellisesti enemmän niitä kuntia, joiden palvelujen rahoitus on valtionosuuksista riippuvaisempaa.

Pomarkun kunta pitää 75 miljoonan euron vähennyksen suhteellista kohdentamista lähtökohtaisesti perustellumpana kuin kaikille kunnille samansuuruista asukaskohtaista vähennystä. Kunta ei kuitenkaan hyväksy itse vähennyksen toteuttamista, sillä se heikentää pysyvästi kuntien taloudellisia toimintaedellytyksiä.

Pomarkun kunta pitää välttämättömänä, että valtionosuuksiin kohdistuvia uusia vähennyksiä tarkastellaan suhteessa sote-uudistuksen kunnille aiheuttamiin vaikutuksiin. Perustuslakivaliokunta on sote-uudistuksen yhteydessä todennut, että kuntien siirtyvät kustannukset ja tulot voivat poiketa merkittävästi toisistaan ja että uudistuksen seurauksena joidenkin kuntien valtionosuus voi muodostua jopa negatiiviseksi. Samalla valiokunta on korostanut valtionosuusjärjestelmän tehtävää turvata kaikille kunnille tosiasialliset edellytykset selviytyä lakisääteisistä tehtävistään sekä rahoitusperiaatteen toteutumisen merkitystä.

Pomarkun kunta korostaa, että sote-uudistuksen vaikutukset eivät ole kohdistuneet kuntiin yhdenmukaisesti. Vaikka uudistus oli koko maan tasolla kustannusneutraali, ovat kuntakohtaiset

vaikutukset olleet merkittäviä. Pomarkun osalta sote-uudistukseen liittyvien erien vaikutus kunnan valtionosuuksiin oli vuonna 2024 noin 0,5 miljoonaa euroa negatiivinen, mikä oli keskeinen syy siihen, että kunnan tilikausi muodostui noin 0,7 miljoonaa euroa alijäämäiseksi.

Kunnalla on edelleen vastuu laajoista sivistys-, varhaiskasvatus-, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, elinvoiman kehittämisen sekä yhdyskuntien ylläpidon tehtävistä. Näiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset eivät ole vähentyneet samassa suhteessa kuin kunnan tulorahoitus on muuttunut. Valtionosuuksien vähenemistä on jouduttu kompensoimaan sekä talouden sopeuttamistoimilla että kunnallisveroprosentin korotuksilla. Väestön vähentyessä, ikääntyneiden osuuden kasvaessa ja väestöllisen huoltosuhteen heikentyessä kunnan veropohjan kehitys jää rajalliseksi. Valtionosuuksien menetyksiä ei voida vastaavasti kompensoida verotulojen kasvulla.

Pomarkun kunta katsoo, että valtionosuuksiin kohdistuvia uusia pysyviä vähennyksiä tulee arvioida erityisesti niiden kuntien näkökulmasta, joiden rahoitusasema on jo heikentynyt sote-uudistuksen seurauksena. Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän keskeisenä tehtävänä tulee jatkossakin olla kuntien yhdenvertaisten palvelujen järjestämisedellytysten turvaaminen koko maassa. Muutoin vaarana on kuntien välisen taloudellisen eriytymisen lisääntyminen sekä rahoitusperiaatteen toteutumisen heikentyminen.

Pomarkun kunta pitää indeksikorotuksen rajoittamista kuntatalouden näkökulmasta ongelmallisena ja vastustaa kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin kohdistuvia uusia pysyviä vähennyksiä. Pomarkun kunta korostaa, että sote-uudistuksen kuntakohtaiset vaikutukset tulee arvioida kokonaisuutena ennen uusien pysyvien valtionosuusleikkausten toimeenpanoa siten, ettei jo merkittäviä rahoitusmenetyksiä kokeneiden kuntien asema edelleen heikkene eikä erityisesti pienten ja väestöltään vähenevien kuntien mahdollisuuksia lakisääteisten palvelujen yhdenvertaiseen järjestämiseen kavenneta.

POMARKUN KUNNANHALLITUS 18.8.2026